

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.  
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.  
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.  
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.




# HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA  
KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

☒ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ☒



ÅRGÅNG 6  
NOVEMBER  
1919

STILFULLA & ELEGANTA

DRÄKTER, KAPPOR & PÄLSAR

För DAMER

PAUL U. BERGSTRÖMS A.-B.

74-78 DROTTNINGGATAN 74-78

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-  
servativ, gör skodonen *absolut*  
*vattentäta* och *minst dubbelt*  
*varaktiga.*

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN  
T. OLSEN, Stockholm.

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

ADVOKATFIRMAN

ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Kand. EVA ANDÉN

*Ledamot av Sv. Adv. Samf.*

Rikstel.  
75 76

Jur. Kand. MATHILDA STAËL von HOLSTEIN  
LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

Allm. Tel.  
183 36

*Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker,  
hyresärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag.  
Även skriftliga förfrågningar besvaras.*

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hovleverantör

Riks 4 29 FREDSGATAN 3 :: STOCKHOLM A. T. 50 48

Sverges äldsta, största och bäst  
renommerade *specialaffär* i

Siden- och Ylleklän-  
ningstyger

Prover till landsorten sändas *gratis* och  
*franco.*

Telefon  
539  
Malmö



Perslow's

SIDEN- &  
MANUFAKTUR-  
AFFÄR

Alltid nyheter i största urval

# HERTHA

ÅRGÅNG VI

NOVEMBER 1919

HÄFTE 9

## Den raka linjen.

En rättfärdighetsseger har utöver den direkta vinningen i sig något allmänt ljusst befriande. Framtiden vidgar ut sig i klarnat perspektiv. Dagarnas uttänjda strävan för mål, som ytterligt långsamt rycka närmare, tar hoppets rosiga färg. Avlägset vinkande möjligheter synas plötsligt gripbara.

Den hastiga och på alla punkter fullständiga seger för ett rättfärdighetskrav, som fallit de danska kvinnorna till genom riksdagens och Köpenhamns kommunalstyrelses antagande av den nya lönelagen, där lika lön för man och kvinna i samma statens eller kommunens tjänstebeställning fastslås, har denna det uppnåddas livande och styrkande kraft, ehuru det inte är vi som njuta segerns frukter. En kvinnornas paroll har blivit levande realitet i vårt omedelbara grannskap. Detta ger även oss styrka. Men låt oss då också pröva på att under det första livgivande intrycket spänna våra krafter till arbete på att själva nå lika långt.

För oss i Stockholm har den livande impulsen stärkts genom den omedelbara kontakt som förunnats oss med två av de danska kvinnor som fört danskornas runor med den äran i den strid som givetvis gått före lika-lönprincipens genombrott i Danmark. Ännu varma av kampens iver och lyckliga över dess ut-

gång ha de här stått i den offentliga talarstolen och för en stor samling svenska kvinnor berättat om hur osvikligt högt de burit sin fana. Ingen kompromiss, ingen avvikning från det rena kravet på principens fulla genomförande frestade dem. "Hellre nederlag med därpå följande nya tag och fullständig seger", var fru Arenholts ord, när hon redogjorde för den ståndpunkt de valt. Men de vunno segern, nu, utan uppskov.

Vi ha något att lära av detta rakryggade, glada mod. Allt för ofta lockas vi med det försiktiga kringböjandets kloka politik. Under tiden komma vi alltjämt efter och efter våra nordiska medsystrar på både det ena och det andra området, och vad som än vinnes, inte är det självaktning och bärande handlingskraft som därigenom skjuta växt.

Ett första steg till aktion för lika-lönprincipens genomförande i vårt land har tagits genom det offentliga opinionsmötet i Stockholm den 10 dennes, då fru Julie Arenholt och fröken Anna Westergaard på inbjudan av 21 svenska kvinnoföreningar framlade frågans gång i Danmark. Den talrika församlingen uttalade då i en enhälligt antagen resolution sin förväntan att de svenska statsmakterna och landets övriga myndighe-

ter, såväl som de enskilda arbetsgivarna, måtte acceptera och i praktiken införa principen om lön oberoende kön. När vi, svenska kvinnor, nu gå vidare, som vi ju måste göra det, fram till strid för denna princip, må det ske efter den

enkla och raka linje våra danska systemer följt och kompromissande och halvmesyurer tveklöst avvisas. Det är vad vi i lika mån äro skyldiga rättfärdighetsidén och oss själva.

ELLEN KLEMAN.

## Obligatorisk sjuk- & moderskapsförsäkring.

Den 14 okt. avlämnade socialförsäkringskommittén förslag till lag om allmän sjukförsäkring.

Enligt förslaget skall sjukförsäkringen omfatta varje svensk man och kvinna, som fyllt sexton år och som har själv eller tillsammans med make en årlig arbetsförtjänst ej överstigande 5,400 kr. eller förmögenhet ej överstigande 15,000 kr. eller inkomst av livränta, pension e. d. ej överstigande 1,000 kr.

Det framlagda förslaget till ny giftermålsbalk och detta sjukförsäkringsförslag ha mot varandra stridande principer angående den gifta kvinnans ställning.

Försäkringsavgifterna skola nämligen erläggas av alla de försäkrade med viss procent av den årliga arbetsförtjänsten, men för hustrur, som helt arbeta inom hemmet, skall årsinkomsten enl. § 23 ej beräknas till mer än 270 kr. eller det även i övriga fall lägsta belopp, till vilket enligt förslaget inkomst skall kunna beräknas.

Vid sjukdomsfall utbetalas till försäkrad fri läkarevård och läkemedel samt en sjukpenning motsvarande  $\frac{2}{3}$  delar av arbetsförtjän-

sten de 180 första dagarna och därefter halv sjukpenning.

Vid barnsörd utbetalas såsom moderskapshjälp erforderlig vård av barnmorska samt under 56 dagar, 14 före och 42 efter barnsörden, en moderskapspenning motsvarande hel sjukpenning, dock lägst 1 kr., samt utöver de första 42 dagarna en ampenning motsvarande halv sjukpenning för varje dag en försäkrad kvinna, som är huvudsakligen beroende av arbetsförtjänst från arbetsgivare, ammar sitt barn, dock högst under 50 dagar.

Försäkringsavgifterna beräknas bli va  $2\frac{2}{3}\%$  å arbetsförtjänsten, således lägst 6 kr = 50 öre pr månad och högst 120 kr. = 10 kr. pr månad.

Sjukpenningen blir  $\frac{2}{3}$  delar av arbetsförtjänsten, således lägst 50 öre pr dag, högst 10 kr. per dag.

Kommittén motiverar sitt förslag angående uppskattningen av hustruns arbetsförtjänst med att i flertalet fall försäkringsavgiften måste betalas av mannen och således kommer att öka de samfällda utgifterna samt att då hustrun tillika erhåller fri läkarevård och medicin torde den dagliga sjukpenning-

gen av 50 öre "i allmänhet kunna anses någorlunda tillräcklig med hänsyn därtill, att hustrun i denna sin egenskap under sjukdom i regel fortfarande åtnjuter sitt vanliga underhåll."

I förslaget till ny giftermålsbalk heter det: "Det kan hända att hustrun har inkomster icke blott av förmögenhet utan även av arbete. Med dessa inkomster bör hon bidra till familjens underhåll. Men underhållet består ej blott av vad den ena eller andra maken med den inkomst han har kan för familjens behov anskaffa. Den vård hustrun ägnar hemmet och familjen måste, även rent ekonomiskt sett, anses såsom ett bidrag till familjens underhåll."

"Av den äktenskapliga gemenskapen följer att makarna böra leva under lika förhållanden oberoende av den enes eller den andres större tillgångar och att således icke blott de gemensamma behoven utan ock vardera makens särskilda behov böra tillgodoses efter samma levnadsstandard."

"Denna standard skall således beräknas med hänsyn till vad bägge makarna sammanlagt kunna antagas vara i stånd att prestera."

"Var och en av makarna har anspråk på att få leva efter den standard, som efter sådan beräkning må anses såsom tillbörlig, och således göra anspråk på att den andra efter denna grund bidrager till familjens underhåll."

Till familjens underhåll räknas den gemensamma hushållningen, föda, bostad, tjänare o. s. v. Härmed bör likställas vad som åtgår för makes kost, bostad och dylikt, då han t. ex. förhälsans vardande vistas å annan ort än där

makarnas hem är beläget. Jämväl erforderliga försäkringspremier anses ingå i underhållet.

Sjukförsäkringslagförslaget har icke fäst något avseende vid den olika levnadsstandard de olika försäkrade leva efter annat än då det gäller personer med direkt penningeinkomst. Hustrur, som för sitt arbete i hemmet åtnjuta naturaförmåner, anses även vid sjukdom komma att åtnjuta sitt vanliga underhåll, men hustruns arbete i hemmet måste dock vid sjukdom ersättas av annan person, som troligen ej kommer att åtnöjas utan ersättning, och denna ersättning kommer säkert att fordras olika av en ställföreträdare för en hustru i en familj med 5,400 kr. i årslön och i en familj med 1,200 i årslön, liksom vården säkert även kommer att ställa sig olika dyrbar.

De allmänna sjukkassor som enligt förslaget skulle upprättas äga ock frihet att bestämma arbetsförtjänsten efter omständigheterna. Där hustrun eller annan familjemedlem önskar få sin arbetsinkomst uppskattad efter de verkliga förhållandena och ej efter de särskilda grunderna för årsförtjänstens beräkning, äger kassan rätt men ej skyldighet att medgiva sådant. I motiveringen säges "att kassan dock måste taga hänsyn till att avgifterna ej bliva alltför betungande". I regel böra 270 kr. enligt de särskilda grunderna tillämpas och "endast där den försäkrade själv så önskar och kassan finner sig utan förlust kunna medgiva sådant" bör hustruns arbetsförtjänst kunna bestämmas högre.

Man frågar sig givetvis om icke för-

säkringsavgiften och sjukpenningen för hustrun liksom för mannen bort grundas på familjens gemensamma inkomst.

Försiktigtvis har kommittén, med minne av diskussionen angående pensionsförsäkringslagen, tillagt följande: "Det lär knappast behöva tilläggas att med dessa stadganden om beräkningen av arbetsförtjänsten för hustru icke avsetts att angiva någon slags värdering av hennes arbete i hemmet."

Något större antal sjuksimulanter bland hemmens arbetare kan väl ej befaras om sjukpenningen tillmätts rikligare. En eventuell oro för att skapa simulanter är nog icke grunden för sjukpenningens fastställande till 50 öre. Motivet är att skona familjerna från för betungande försäkringsavgifter.

Med minne av kampen mot den uppdelning av män och kvinnor i skilda riskklasser, som pensionsförsäkringslagen införde, och med minne av en kommittéledamots offentliga framställning att det var "försäkrings tekniskt omöjligt" att ha en gemensam avgiftsprocentberäkning är det glädjande konstatera att det föreliggande förslaget stipulerar en lika procent å arbetsförtjänsten för alla försäkrade.

I motiveringen heter det: "I allmänhet vila försäkringar av den art, varom nu är fråga, på ömsesidighet och full solidaritet mellan de försäkrade så till vida att med avseende å avgiftsprocen-

ten, utom i fråga om riskavgifter för vissa yrken med större sjukdomsrisk, någon åtskillnad ej göres mellan sjukliga personer och personer med gott hälsotillstånd, mellan gamla och unga, mellan män och kvinnor, gifta och ogifta o. s. v."

Med minne av kvinnornas kamp mot 1912 års moderskapsförsäkringsförslag som omfattade kvinnor i industriellt yrke från 15 till 51 år och lade hela försäkringskostnaden på dessas axlar är det glädjande konstatera att i det nu framlagda förslaget moderskapsförsäkringen liksom i all utländsk lagstiftning blivit en naturlig påbyggnad på den obligatoriska sjukförsäkringen.

Kommittén framhåller att "kostnaden för moderskapshjälpen rimligtvis icke torde kunna åläggas mödrarna med samma belopp som övriga försäkrade, utan torde denna kostnad, som både avser ett synnerligt viktigt allmänt intresse och en särskild fördel för individen, böra tänkas utgå i förhållande till arbetsförtjänsten." En motivering för kostnadsberäkningarna helt artschild från 1912 års sakkunnigeförslag.

En lucka i den svenska socialförsäkringen skulle bli fylld om det nu föreliggande förslaget komme att upphöjas till lag. En stor apparat skulle den, liksom pensionsförsäkringen, komma att medföra, men socialförsäkringens betydelse för närvarande får icke underskattas.

ANNA ÅBERGSSON.

## Lika lön för lika arbete.

### De stockholmska kvinnornas opinionsmöte.

Den 10 november på aftonen fylldes K. K. U. M:s hörsal i Stockholm av en talrik publik, till största delen kvinnor. På inbjudan av 21 svenska kvinnoföreningar — Akademiskt bildade kvinnors förening, Fredrika Bremer-Förbundet, Föreningen Frisinnade kvinnor, Föreningen G. C. I., Föreningen Kvinnor i statens tjänst, Kvinnliga Kontorist- och Expeditföreningen i Stockholm, Kvinnliga Postföreningen, Kvinnliga Telegrafpersonalens Förening, Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, Moderata kvinnors rösträttsförening, Socialdemokratiska kvinnornas centralstyrelse, Socialdemokratiska kvinnornas samorganisation, Statsbanornas kvinnliga tjänstemannaförening, Stockholms kvinnliga telefontjänstemannaförening, Stockholms stads kvinnliga tjänstemäns förbund, Svenska Kvinnornas nationalförbund, Svenska skolkökslärarinnornas förening, Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund, Sveriges folkskollärarinneförbund, Sveriges slöjdlärarinneförening, Telegrafverkets kvinnliga kontorspersonals förening — hölls där ett offentligt opinionsmöte med anledning av det danska riksdagsbeslutet om lika-lönprincipens tillämpning.

Mötets anordnare hade haft lyckan att som huvudtalare för aftonen förvärva Dansk Kvindesamfunds ordförande, yrkesinspektören fru Julie Arenholt och järnvägsassistenten fröken Anna Westergaard, de energiska och oförtröttade kämparna för de danska kvinnornas krav på att, när nu en ny löne-

lag skulle antagas av danska staten, principen lika lön för man och kvinna i samma tjänsteställning måtte utan några inskränkningar fastslås.

Av största intresse var också att höra de danska gästernas klara och övertygande argumentering i saken, att få en omedelbar känning av den kraftiga och orädda insats de danska kvinnorna gjort i striden för denna rättfärdighetsprincipens tillämpning och att mötas av deras friska förvisning om att det omutliga fasthållandet vid det rena rättskravet är den enda rätta vägen att gå fram på.

Fru Arenholt var aftonens första talare. Koncist, klart, i ett i högsta grad medryckande föredrag framlade hon de för de danska kvinnorna bestämmande skälen för lika-lönprincipens riktighet och redogjorde för sakens gång i Danmark genom kommittéer och riksdag. Påpassligt slagfärdiga i att bemöta gamla gängse argumenteringar för det rätta i underbetalning av kvinnornas arbete, hade danskorna emellertid vetat att föra över striden från teoretisk diskussion angående detta till ett realiteter rörande spörsmål. Så länge ingen differentiering göres i värdesättningen av de enskilda männens arbete, utan lön efter en skala utbetalas till alla, oberoende av den givetvis individuellt olika utfallande arbetsprestationen, bleve problemställningen icke den huruvida kvinnorna kvalitativt utförde samma arbete som männen, utan den, att lön måste beräknas för en beständ anställning, oberoende av dens kön som fyller platsen. Den lika lönen för



samma tjänstebefattningar vore för övrigt enda garantien för en sund och lojal konkurrens, det underbetalade kvinnoarbetet gjorde den manlige arbetsökaren förfång.

Till sist hade man i Danmark med bestämdhet avvisat åsikten att familjeförsörjningsproblemet skulle sammanknytas med avlöningssystemet. Det förra vore en fråga som borde ordnas på helt annan väg, genom skatteavdrag för barnrika familjer och annat statsligt ingripande till lättande av de barnrika familjernas ekonomiska svårigheter.

Fru Arenholt slutade med att framhålla sin varma förhoppning om att danskornas framgångsrika strid för likalönprincipens genomförande efter en ren linje skulle bliva en hjälp och ett stöd för oss svenskor i striden för denna rättfärdighetsprincip.

Fröken Anna Westergaard berättade därefter om ett särskilt moment av danskornas lönestrid. Med särdeles roande utdrag var utlåtanden som äskats av styrelserna för kommunikationsverken angående de kvinnliga tjänstemännens kompetens för arbetet, lämnade hon en hel del belysande exempel på värdet av de kollektiva bedömanden, som komma den kvinnliga arbetskraften till del. De tjugoen postmästarnas intyg, som hon ställvis refererade, voro en korseld av stridiga påståenden, där den ena med största bestämdhet hävdade precis motsatsen mot den andra och utifrån sin subjektiva uppfattning av vad kvinnorna kollektivt dugde eller inte dugde till, konstruerade fram bevis för att det eller det arbetet vore ej för kvinnorna. Även fröken Westergaard sluta-

tade med ett betonande av att varken samhället i sin helhet eller männen själva voro tjänta med att kvinnorna underbetalades.

De svenska talarinnorna voro fru Anna Johansson-Wisborg och fru Anna Wicksell, som ingingo på löneförhållandena hos oss. Fru Johansson-Wisborg gav en intressant inblick i de svenska industriarbetande kvinnornas ställning och deras inte endast av arbetsgivarna utan även av de manliga fackföreningarna bekämpade krav på lika löneförmåner med männen. Fru Wicksell som sista talare hann på grund av den långt framskridna tiden endast att beröra en viss grupp av de kvinnliga statstjänstemännens förhållanden hos oss.

Till sist antogs nedanstående resolution:

Danmarks riksdag och Köpenhamns kommunalstyrelse ha nyligen under tillslutning av alla partier antagit löneförslag, där principen samma lön för kvinnor och män i samma tjänstebefattningar fastställts. Därmed har Danmark sanktionerat ett krav, som rests av kvinnor och män över hela världen och som även fredskonferensen i Paris i sitt uttalande rörande arbetarefrågorna gjort till sitt.

I Sverige har arbetets värdesättning i det stora hela icke utvecklats i denna riktning. Där likställighet i lönehänseende mellan kvinnor och män förefunnits har den t. o. m. på en del statliga och kommunala arbetsområden förändrats till avlöning enligt kön under åberopande av männens försörjningsplikt. Det är dock genom att bestämma avlöningen utan avseende på den individs kön som utför arbetet, genom att bereda kvinnor och män lika rätt och möjlighet till befordran på grund av lika kompetens som arbetsgivaren skapar ett rättvist lönesystem och når fram till den bästa arbetaren. I samband med lönefrågornas lös-

ning kräver familjeförsörjningsproblemet sin särskilda utredning.

I kommittéer för utarbetande av löneförslag böra kvinnor såväl som män, icke endast såsom tillkallade sakkunniga utan i egenskap av röstberättigade medlemmar, beredas tillfälle att framlägga sina synpunkter. Svenska kvinnor och män samlade till möte i Stockholm för att hugfästa lika-lönprincipens genombrött i Danmark hoppas och förvänta — med

blicken fäst även på frågans internationella natur — att vid pågående och kommande löneeregleringar de svenska statsmakterna samt vårt lands övriga myndigheter liksom dess enskilda arbetsgivare måtte skapa bättre och lyckligare arbetsförhållanden genom att ställa sig på lika-lönprincipens och därmed på rättvisans och den nationella förtänksamhetens grund.

---

## Kommittéval inom Svenska Kvinnornas Nationalförbund.

Den 20 oktober hade Svenska Kvinnornas Nationalförbund ordinarie sammanträde och i avseende på valen till Centralkommitté ajournerat årsmöte. På grund av avsägelser har Centralkommittén för valperioden 1919—1921 fått följande sammansättning: ordf. fru Eva Upmark, v. ordf. fru Bertha Nordenson och doktor Malin Wester-Hallberg (nyvald), korresponderande sekreterare doktor Ingegerd Palme, protokollförande sekreterare fru Anna Wåhlin, skattmästare fru Elisif Théel (nyvald), biträdande korresponderande sekr. fröken Elisabeth Fehrman (nyvald).

De avgående, som undanbett sig återval, äro: fröken Maria Cederschiöld, v. ordf., fröken Ellen Terserus, korresponderande sekr., friherrinnan Elisabeth Frölich, skattmästare, och fru Dolly Bohman, biträdande sekr. Av dessa har fröken Cederschiöld såsom sekreterare från 1901 och som v. ordf. från år 1909 tillhört förbundet, fröken Ellen Terserus sedan 1907 varit korresponderande sekreterare och friherrinnan Elisabeth Frölich sedan 1913 skattmästare. Alla ha dessutom som ombud för olika föreningar tillhört förbundet

och bevistat många av det Internationella förbundets möten. Fröken Terserus var 1914 i Rom ordförandens ställföreträdare. Vid sammanträdet uttalade ordföranden sitt och förbundets varma tack till de avgående.

Till svenska medlemmar i de internationella permanenta kommittéerna valdes: I finanskommittén, fru Elisif Théel; i presskommittén, fröken Sigrid Ulrich; i kommittén för lagar rörande kvinnans rättsliga ställning, fil. doktor Alexandra Skoglund; i kommittén för fred och skiljedom, fru Louise Lombard; i rösträttskommittén, fröken Axianne Thorstenson; i kommittén för lika moral och bekämpande av handel med kvinnor, fröken Ina Rogberg; i kommittén för allmän hälsovård, doktor Inez Laurell; i kommittén för uppfostran, fröken Ellen Terserus; i kommittén för in och utvandring fru Sigid Molin.

Efter förhandlingarna berättade fru Upmark om sin resa till Hamburg till det Tyska Nationalförbundets årsmöte samt refererade några av de där hållna föredragen, särskilt fru Marianne Webers och dr Gertrud Bräumers.

## Kringblick.

**Konfirmerad fr. het.** "Världens friaste kvinnor." Det är Marie Stritt som i *The International Woman Suffrage News* med stolthet så nämner tyskorna i sin redogörelse för den ställning dessa inta enligt den nya tyska konstitutionen. Den 21 juli be-seglade den av folket valda nationalförsamlingen, i vilken 38 kvinnor sitta, antagandet av Tysklands riksförfattning. Det tyska folkets rätt är där fotad på en bred parlamentarisk linje, som inga avvikningar gör till kvinnornas förfång. Full politisk och rättslig likställighet med männen är dem tillförsäkrad.

Tre viktiga punkter kringgärda kvinnornas rätt och förtaga den möjliga fara som kan ligga i huvudartikelns inskjutna "grundsatzlich" i fråga om kvinnornas lika rättigheter och skyldigheter med männen som medborgare. Som bekant har ett principiellt erkännande långt ifrån alltid medfört de praktiska konsekvenserna, kvinnorna veta alltför väl hur många missräkningar den i principen deklarerade likställigheten kan få kännas vid. Värdefulla äro därför de efter det allmänna uttalandet gjorda speciella stadganden, som i tre paragrafer fastslå: kvinnornas lika rösträtt med männen med avseende på alla lagstiftnings-, administrativa och ekonomiska angelägenheter; borttagandet av alla separatbestämmelser för kvinnliga tjänstemän; införandet av en paragraf i äktenskapslagen, som tillkännager att "äktenskapet är grundat på lika rättigheter för båda könen".

Konstitutionens uttalande angående rösträtten är endast ett stadfästande av de rättigheter revolutionen givit de tyska kvinnorna och som dessa redan utövat. De kvinnliga tjänstemännens ställning åter har först genom den nya författningen förändrats, men detta nu i omfattande utsträckning. Den av kvinnorna bekämpade bestämmelsen, att de, såsom exempelvis lärarinnor, telegrafister och postanställda, måste leva i celibat, har bragts ur världen, och ingen som hälst beställning kan längre undantagas kvinnorna. Ända till de

mest framskjutna posterna inom regeringen och administrationen, presidentskapet inte däri-från uteslutet, stå hädanefter kvinnorna öppna. Av detta följer även att olikheten i lön inte längre kan bestå, vare sig i principen eller praktiken, en oerhörd viktig konsekvens och varförutan kvinnorna aldrig uppnå en verkligt självständig ställning.

Den familjerättsliga bestämmelse, som inrymts i författningen, ger den tyska gifta kvinnan i ett slag den med mannen jämbördiga ställning som en modern äktenskapslagstiftning hävdar och de nordiska länderna redan börjat hylla sig till. Det är mannens målsmanskap som faller med densamma för-mögenhets- och inkomstförhållandena som rättvisare regleras och bestämmanderätten över barnen som tillerkännes bägge föräld-rarna.

Så har den folkets församling, som revolu-tionen kallat fram, med några penndrag plötsligt och rundligen givit de tyska kvinnorna en ställning, som de annars under långa års mödosam kamp steg för steg haft att erövrå. Tiden rider fort i dessa dagar och det mest otroliga händer.

**Vilddöfentlig förödmjukelse** Medan en tyska i det gemensamma internationella kvinnliga pressorganet omtalar den oinskränkta rättsställning som politiskt, socialt och ekonomiskt tillförsäkras Tysklands kvinnor genom den nya riksförfattningen, bär ledaren i *La Française's* nr av den 11 oktober den bittra rubriken "Fransyskorna förödmjukade inför utlandet". Det gäller senatens beslut att trots deputeradekammarens med överväldigande majoritet gjorda uttalande för kvinnorösträt-tens genomförande negligera motionen och inte uppta den till behandling under innevarande session. I starka ord brännmärker Jane Misme en politik som ställer fransyskorna så gott som i sista ledet av de kultiverade nationernas kvinnor, och hon dristar sig till och med att säga ut, att regeringen s urakt-låtenhet att framlägga propositionen i saken möjliggjort senatens föraktfulla hållning, nå-

got som för alltid skall komma en skugga att låda vid M. Clémenceaus minne.

Om någonsin är väl ett sådant uttalande i den franska kvinnotidningen ett tidens tecken. Frankrikes räddare, den verkliga segerhjalten — ty var hade Frankrike stått om inte Clémenceaus fanatikerhjärta ägt trons och hatets allt övervinnande styrka — sparas icke en offentlig anklagelse i den kvinnornas tidning, som sannerligen under krigsåren inte stått någon efter vare sig i uppoffrande eller hänsynslös chauvinism. Men den tid är förbi då kvinnorna under tystnad läto trampa sig på tårna. Den franska landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt har också utfärdat en "fransyskornas protest mot senatens förakt", vilken börjar med ett omnämnande av att senaten gjort ett erkännande uttalande av kvinnornas hållning under kriget. Detta är gott och väl, menar man, men man skulle avgjort föredragit att senaten visat sin beundran på ett mindre platoniskt sätt. Sedan tre fjärdedelar av Europa givit kvinnorna rösträtt, ansåg man sig sannerligen kunna begära åtminstone den enkla hänsynsfullhet, som skulle ligga i att senaten icke åtskildes förrän den behandlat kvinnornas rösträttsfråga. Med indignation protesteras det mot senatens förolämpande nonchalans

**Kvinnornas representation i Nationernas förbund.** Det fanns en stund då man drömde om att Nationernas förbund, så som det bebådades i samband med fredsuppgörelsen i Versailles, skulle bära i sig en lyckligare framtid för folken. Mycket har sedan skakat denna tro i grunden. Ännu vill man dock hålla fast föreställningen att ett första steg tagits till en bättre världsordning.

Vad som än kan sägas om rättfärdighetsprincipens verkliga tillämpning vid den nuvarande utformningen av Nationernas förbund, en fundamental rättsuppfattning har i ett avseende fastslagits. Män och kvinnor ha förklarats fullt likaberättigade inom förbundet; varje beställning, inom detsamma, sekretariatet icke undantaget, står lika öppen för alla.

Som alltid gäller det dock att i praktiken

tillvarataga den teoretiskt erkända rättigheten. Engelskorna, med sin vanliga vakna praktiskhet, låta inte heller frågan vila. En konferens har i september varit sammankallad i London, där representanter för de flesta kvinnoföreningarna i England, omkring ett åttiotal, varibland märkas National Union of Societies for Equal Citizenship, National Council for Women, The Standing Joint Committee of Industrial Women's Organisations, Women's Local Government Society, Women's Freedom League och Women's International League, dryftat saken och i resolutioner framfört sina önskemål. Metoden för valen och nämmandet av de blivande kvinnliga representanterna i Nationernas förbund diskuterades ingående, och man enades om att en provisorisk kommitté borde tillsättas, vilken skulle granska de olika kvinnoföreningarnas listor och vidarebefordra dem till Nationernas förbund.

Denna provisoriska kommitté auktoriseras ävenledes att vända sig till övriga länders kvinnor med förfrågan om dessa ville bilda nationalkommittéer efter liknande linjer som den engelska. Frågan om en särskild internationell kvinnornas byrå i samband med Nationernas förbunds administration, vilken som bekant framkommit och redan på sina håll mött ett deciderat motstånd, vidrördes i detta sammanhang; något direkt uttalande för eller emot gjordes emellertid icke av konferensen.

Det kan vara av intresse att här omnämna vad Madame Avril de Sainte-Croix, den franska kvinnosakens åldrade, i internationellt samarbete förfarna veteran menar om en kvinnornas särskilda byrå. "Mais non, jamais de la vie!" är hennes uttalande, med motiveringen att en sådan byrås existens skulle göra att varje gång kvinnorna ville att deras regeringar skulle utnämna en kvinna till någon särskild plats, skulle svaret bli: Men ha Ni inte er egen byrå?

## Genrebilder från frihetstiden.

Årtiondena efter Karl den tolfte död äro i Sverige en period av snabb omvandling. Hur snabb ser man kanske tydligast av sedekåserierna i Dalins "Argus", vars bägge årgångar sträcka sig från december 1732 till december 1734. Den unga generation svenskar, som Dalin framför till skärskådande — för att näpsa och förlöjligen dem — må vara karikerad. Att de människor, som gåvo stoff för denna karikatyr, icke äro den karolinska tidens är lika omisskännligt som bjärt förnimbart. Det gammalsvenska har fått maka åt sig. Det franska har trängt in i dess ställe. Nya dräktmoder göra sig gällande, nya vanor i det dagliga livet, och talet är rikligt späckat med franska glosor. De främmande dryckerna kaffe, té, choklad förtäras i "tassar", en försvenskad pluralis av det franska "tasse", kopp, av herrarna gärna på "kaffehuset", också det en utländsk införselvara, av damerna hemma eller hos varandra. De unga modeherrarna brösta sig i en rock av "rätta snitten" och fråga varandra intresserat: "Var bor din skomakare?" "Vem har klippt dina hår?" Till kaffehuset komma endast manliga besökande, men "fruentimbret" är dock ej lottlös i fråga om eleganta moderna tidsfördriv. De äro med på assembléer och teater, de göra och mottaga visiter, de spela kort och ha naturligtvis mycket att syssla med sin toalett.

Dalin var ung då han skrev Argus men hade sympatier för det gamla. Han ogillade den lyx som med det genom

freden stigande välståndet efterträdde den forna enkelheten. Som en osympatisk lyx uppfattade han också den smula bildningsfernissa av bokligt vett, som en och annan av "fruentimbret" började eftersträva. Svagheter hos Dalin som sedesatiriker: att först breda på alltför tjockt och sedan icke kunna avhålla sig från att till yttermera visso komma med direkta förmaningar, framträda i särskilt hög grad när han gör kvinnlig högfärd och fåfänga till målskiva för sin satir. Överdrifterna äro bjärtare än eljest. Han tappar humöret fortare och använder pekpinnen mera handfast. Av kvinnofigurerna i Dalins persongalleri i Argus är det blott två, som äro fullt levande, och de äro — karakteristiskt nog — pigor. "Lisa Husbondes" brev t. ex. ger däremot ej den ringaste illusion.

Sitt stora kulturhistoriska intresse ha dessa på kvinnornas levnadssätt syftande skildringar i Argus icke desto mindre. En av de som kunskapskälla bästa bland dem är det föregivna brevet från en äkta man, som klagar över att hans hustru är alldeles utan "education". I själva verket är hon i författarens ögon på allt sätt präktig, ett mönster av gammaldags arbetsamhet och plikttröhet, men Dalin låter hennes man kalla henne "lolla", "fjolla" o. s. v. av den grund att "hon kan hwarken Italienska, Fransöska eller Tyska, Intet Dantsa, ej heller Spela på något Instrument. Hon har aldrig sedt, mindre läst någon roman, eller Piece de Theatre,

Comedia eller Tragœdia. — — — Hon wet intet hwad i nästa Grandgården passerar, långt mindre hwad som står i Aviserne. — — — Hon har intet annat lärdt i sin Ungdom, och annat kan hon heller inte ännu, än skriva och räkna som en Bokhållare, sy slätt söm, Sticka och flicka Strumpor, Klippa till och giöra sine egne och barnens Kläder, Spinna och wäfwä linnen och Yllet; Koka, baka, mälta, brygga, bränna, tierna, ysta och flere sådane lapperiesbagateller, som hwar bonde kiäring blandar sig uti. Sällan får jag henne ur Huset, om icke i Kyrkian eller till någon Siuk, Fattig och nödlidande. Under tiden till en enkom god wän. Sådant kallar den stackars Tokan giöra visiter. Hon wet intet annat att roa sig med än hänga alt jämmt antingen i Kiöket, Wisthus, Källare, Bagarstuga eller Brygghus. Der är hon som hon wore fastbeckad. När hennes Gelikar, af annat honett förnämt Fruentimber, fara vackert till Håfs, på Comœdien, åt Diur Gården, kring Gatorne at gifwa, eller hemma at taga emot Visiter, med ett ord divertera sig som Folk af Condition anstår, då wet den Lollan intet bättre än sittaa och gå omkring allena i sitt hus och bry sitt Hufwud med fåfänga, huru Barnen och Tienstefolket måge få i rättan tid hwad dem tarfwar och giöra hwad de böra, See efter at allting är uti sin ordning och intet af wårdslöshet förfars." O. s. v.

Sedan Dalin så under den mycket löst påtagna klandrande masken beskrivit en husmor i sin prydnö, en husmor av gamla stammen med bastant huslig duglighet, oanfäktad av moderna bildningsmedel och moderna förströelser, avlägger

han masken helt och utbryter: "Min Läsare, kan du tro, att wärkeligen Männer finnas, som tycka illa wara, om deras Hustrur intet äro nog hugade för allehanda fåfänga? At nu höra elliest beskedeliga Karlar tala helt förwänt om det som skall förorsaka et Fruentimmers rätta Beröm är mera intet rart. Ibland andra artigheter, som en del af våra unga Herrar föra hem ifrån utrikes Orter, är ock intet den minsta, at de wilja reformera Fruentimrets Lefnadsätt. För Hushålning och Kiök, heter det, bör ingen ta sig Hustru, därtill har man ju Pigor och Husjungfrur. Medan flickan anföres til sådant, löper hennes bästa Tid bort, som skulle användas til lecture, så at hon sedan med förstånd må kunna divertera en Cavalier i Discourser etc."

Dalin tog för givet att bildningsbehov hos en kvinna måste bero på personlig fåfänga. Tiden och omständigheterna kommo honom dock att försona sig med den förnäma svenska damvärldens franska salongskultur. Icke nog därmed: som grevinnan Pipers uppvaltande vassall och fröken Ribbings "fogde", som Lovisa Ulrikas hovskald blev han själv dess härold och pajazzo, upphovsmannen till "poésie fugitive" i långa banor.

Att han hade en förutfattad och alltid bibehållen antipati mot en kvinna med Hedvig Charlotta Nordenflychts livspatos är både följdriktigt och psykologiskt tillbörligt. Hon var allvarlig, djup, passionerad, varken salongsdocka eller hushållsträl, och hade icke drottningsmanteln skydd för sin individualitet.

När Dalin i Argus skrev det ovan ci-

terade stycket, var Hedvig Charlotta Nordenflycht blott femton år gammal. Redan vid ännu yngre år kände hon enligt sitt eget vittnesbörd "en åtrå att vilja veta sammanhanget av allt". Föräldrarnas sympati hade icke denna forskningshåg, och med all kärlek till dessa föräldrar var hon alltifrån barnaåren i personlig opposition mot rådande åsikter om för hennes kön "tjänlig" uppfostran och sysselsättning. Ung och förälskad var hon käckt medveten om sin opposition. I den handskrivna diktsamling, som hon vid ett par och tjugo års ålder några månader efter sitt bröllop skänkte sin och den högt älskade makens gymmarinna grevinnan Cronstedt på Fullerö, finnes en utpräglad emancipationsdikt om "fruentimbrets" plikt att uppöva "deras vett". "Dumma lag, du blinda sed", utropar den unga författarinnan i de första orden av sin vidräkning med den fördom, vars mest förtätade grundtanke är "Herr Matvetts":

Kloker kan jag sielf ju wara,  
Och en Hustru måste swara  
För sitt Kiök sin nål och räck.

Argus' och lustspelsförfattarnas förlöjligande av seden att inblanda franska ord i svenskan och av de moderna sällskaps- och artighetsvanorna var fåfängt. Modet var starkare än satiren. Ämbetsmannens ställning vann under denna period på privatmannens, huvudstaden vann på landsbygden och båda dessa utvecklingslinjer samverkade till modets stärkande. Från individ till individ spridas nya bruk ytterst långsamt. Det är alltid och överallt miljön, sammanhanget och gemenskapen mellan

flera, som ger dem rörlighet och fart.

Ett fjärdedels århundrade efter Argus är talsvenskan och brevsvenskan fransksäckad, franska visitseder o. s. v. befastade. Med något öfverflöd av bokvett äro däremot kvinnorna genomsnittligt för visso icke belastade. Icke alltför många besitta hjälpligt konsten att föra pennan i rent bokstavlig bemärkelse, d. v. s. skriva läsligt, även om de läsa i bok oftare än vid den tid Dalin i Argus tillropade dem: "I måsten tänka något, I måsten läsa något" men samtidigt kraftigt varnade mot att göra det för mycket. En bild av fruntimmerens av högre stånd bildningsgrad och levnadssätt på 1750-talet får man i en anonym broschyr från denna tid. Den finnes intagen i Bergius "Små-Saker", första delen. Titeln är "Tankar om Fruntimmers uppfostran". Till en del skämt och satir, till en del allvarligt medad kritik och goda råd, har den tillräckligt många konkreta drag för att ge en ganska levande bild.

Författaren börjar med några satiriska anmärkningar om "de framsteg våra Fröknar denna tiden göra", vilka tyckas göra det onödigt att avhandla ämnet. "Men jag finner intet at onödigheten af ett ting är ett skäl at öfvergifwa det, och deruti beropar jag mig på deras egen smak. Om man toge ifrån dem deras onödiga göromål, lära de ofta sittja hela dagen sysslolösa." Att uttömma ämnet har författaren inga anspråk på, "ty at säga alt hwad som kan sägas om fruntimmer fordras intet mindre än at wara så rik i talet, som de äro sjelfwa."

Frihetstidens nationalekonomiska in-

intresse, dess iver för inhemsk industri och diskuterande av lyxens berättigande röjer sig i skämtsam form, då författaren avhandlar fruntimrens hårfrisyr och styvkjortlar: "Aldrig har något nyttigare påfund för våra Pappersbruk kunnat uptänkas än den oändeliga myckenheten av papillotter, som årligen brukas uppå ett Fröken-hufwud." Men styvkjortlarnas vidd finner författaren vara för mycket slösaktig: "Man kan snart kläda ett helt Förmak med det som går åt till en Hofklädning — — och när jag ser någon sälja Lantgårdar och köpa Solfjädrar, eller minska sin ägendom och öka sin Styfkjortel, kan jag intet annat än le deråt." Klokt och förståndigt men tämligen torrt kritiserar författaren bruket av puder för håret och av moucher i ansiktet, de brokiga färgerna i dräkten — "man tycker man ser en säng med Tulpaner, när man ser en samling av Fröknar" — och användandet av parfym.

Därpå övergår författaren till att tala om sällskapsnöjen och sällskapsvanor och det är här, som hans ord bli av största intresse. "Klädnings-kostnaderna", säger han, "påminna mig en annan utgift, som ibland är långt drygare: jag menar Kortspel, som hålles för en så angelägen del af Fruntimmers dygder. Åtminstone tro de det sjelfwa, emedan det är den endaste, en stor del av dem kan".

Visitseden förlöjligar författaren: "Det är ett artigt sätt att använda tiden utan spel, nemligen Visiter. Denna roen har mera förändring. Man ser så många olika Människor, at det är hwar dag som en hel werld. Man skulde derföre tro, at största roen wore at

råka folket hemma. Men det är twärt emot. Ty största nöjet är at resa till dem man wet intet äro i huset och at lemna en kortlapp qwar, som ett document til bewis. Således har man farit kring Staden och Malmarne til dess Hästarne äro andelöse och hafwa dragit ett lass, som wäl är förnämt, men derföre icke dess mindre tungt."

En blandning av ironi och allvar utmärker författarens yttranden i fråga om läsning. Han åberopar erfarenheter från "denna tiden" av fruntimmer som brillera i *Lecturen*: "Rollins historier, som äro nu så starkt i smaken, kunna de som watten, och det är ett under at höra med hwad förstånd de tala om de fyra *Monarchieerne*, om Hannibal, om Lucretia och flera sådana gamla äfwentyr".

De "Karlar, som wilja behålla all klokhet för sig sjelfwa", och säga "at de intet skulle wilja hafwa en hustru, som är slug på *Regerings-Formen* och fåkunnog wid sin sybåga", väcka författarens — ej verkliga men låtsade — opposition. Han förklarar sig hågad att "utgifwa en samling af *Freds-Tractater* med en *Dedication* en chiffre til vårt lärda Fruntimmer."

I fråga om val av böcker att läsa finner författaren det svårt att ge råd som passa för allas tycke. "Det kommer mäst an på de första bladen, ty längre gå de sällan i någon bok, om hon icke är desto angelägnare. Postillor och kokböcker finner man sällan bladen upskurna uti. Om det är något de gå igenom till slut, så är det Wisor. Men aldrig behagas några böcker allmännare än *Fransöska Sagor* och *Comœdier*."



För samtalandet — "Conversations" — ger författaren några påpekningar, alla syftande på en "Fröken", som befinner sig i sällskap med en "Cavallier", och ger därpå, såsom den bästa föreskrift, prov på "ett par artiga Conversationer jag hört på Hofwet".

### Samtal mellan en Herre och en Fröken.

*Fr.:* Det synes Edra skor äro gjorda i Paris.

*H:n:* Förlåt mig, jag har köpt dem i Skoporten.

*Fr.:* Då måste Skomakaren vara Fransösk. Men Edra Spännen äro så stora, at foten kan krypa ut igenom dem.

*H:n:* Min dosa är wäl större; jag kan i nödfall sitta på henne, som en tabourette.

*Fr.:* Jag kommer intet i morgon på Er picknick; jag måste hålla min mor sällskap hemma.

*H:n:* Det låter snarare, som den sidsta assembléen degouterat Er.

*Fr.:* Ja, dantsen ennuierade mig på slutet, de wille ha mig med i en quadrillon, men Trotteusen fatiguerade mig, som gick förut, så jag var à l'agonie; men jag sökte Er, at taga up Er.

*H:n:* Jag är wist olycklig, som ej var tilstädes; men at reparera mitt fel, får jag ej bjuda Er, min Fröken, några Carammeller?

*Fr.:* Tack! jag behöfwer dem icke; jag har redan skämt min maga med Apelsiner.

*H:n:* Jag vardt invecklad i ett Trisettoparti, där gjorde jag ett helt dussin Calader och Stramasetter, med en oändelig hop enkla spel, förutom hwad vi släpte bort uti distractioner. Men lofwa mig at få præmemerera en menuet i nästa Assemblée, eller dör jag af sorg.

*Fr.:* Min Person ligger Er mycket på sinnet.

*H:n:* Ja, jag har alt för wiva idéer på den sulletten.

*Fr.:* Ja, jag hoppas, at näst Trisetbordet lærer jag wara förnämst i Edra tankar.

Ett annat dito:

*H:n:* Det är wackert wäder i dag.

*Fr.:* Det war lika så i går.

*H:n:* Jag undrar, huru det blir i morgon; vinden är sydost.

*Fr.:* Nej, han är sydwäst.

*H:n:* Förlåt mig, han är sydost.

Ett annat mellan två Fröknar:

*Fr. A.:* Min söta wän, lät mig se dina blonder.

*Fr. B.:* Min söta du, de äro ej så wackra som dina.

*Fr. A.:* Du wil moquera dig öfwer mig; men hur törs din Styfkjortel wara större än efter förordningen?

*Fr. B.:* Jag ler åt sådant prat.

*Fr. A.:* Om jag kan för min migraine, följer jag med dig i morgon; men jag gör ett löfte at jag intet dantzar Assemblées äro min aversion.

*Fr. B.:* När jag far på visiter, är det som jag gick til döden. Solituden är min och jag sitter rätt så gerna hemma som min Papegoja.

*Fr.:* När jag har min Mops och Pamela, kan jag förgäta hela werlden.

*Fr. B.:* Du war wist ute i går? Hur såg din gamla Tante ut?

*Fr. A.:* Ridicule efter wanligheten, men det är hennes smak at se ut som hon wore galen. Hon har sin gamla solfjäder i behåll ännu.

*Fr. B.:* Det är skada. Hon får intet begagna rödt; det gör så qwicka ögon.

*Fr. A.:* Det går an, när ingenting är equivoquet mer än hyen

*Fr. B.:* Kommer du til mig i morgon, lilla Wän?

*Fr. A.:* Om jag kan; men jag har alla minna timmar reglerade. När jag tar två timmar at kläda mig, en timma at pläcka ihop knappålar, en half timma at banna min Piga, det aset, en fjerndel at förarga mig på min

Skräddare den storljugaren, en timma til *M a r i a n n e* och en handvändning til morgon-böner, så är icke stort igen af förmiddagen:

*Fr. B.:* Det går längre ut för mig, när jag wil wara klädd. I går blef jag färdig när jag skulle gå till sängs, så jag hinte intet mer än taga af mig och lägga mig strax igen.

*Fr. A.:* Far wäl, lilla gumma, glöm inte bort din söta Wän.

*Fr. B.:* Huru skulle jag glömma bort dig? Du är min enda ro.

I det sist anförda samtalet låter författaren sina "2 Fröknar" sträcka sin lektyr icke blott till franska utan till engelska romaner, nämner bredvid *Mari-vaux'* Marianne även *Richardsons Pamela*.

Från konversationskonsten kommer författaren till konsten att skriva brev. "Man finner ofta, at den som talar wäl skrifwer illa och twärt om. Jag lämnar det derhän, om det är för det våra Fruntimmer tala så wäl, at en del av dem skrifwa så illa. Deras bokstäfwer se gemenligen ut som Grekiska och raderna i brefwet likna en Labyrinth, där ingen människa hittar vägen. Jag tror detta är orsaken hwarföre kärleks-intriguer lyckas så sällan i vårt land. Ty när den sköna skrifwer en sedel at stäm-ma möte med sin *F a v o r i t*, går timman förbi, medan han är brydd at läsa brefwet och gissa hwad hon menar." Dock finnas de, vilkas brev kunna tjäna till ett mönster. Som ett sådant anför författaren följande:

*Ma chère Soeur.*

När jag kom til Stan, mente jag dina tofflor wa färdiga, men de wa inte begynta ännu du *c h i n g e r a* min *s u r p r i c e*, tack ska du ha för de gåworna du skicka mey, snörluwe blir inte bättre än di så, men wil du

nu ha strumporne, så kan jag skaffa. Här är hjertans ängsl i Stan, dä hörs av inga giftermål. *Lessammare* blir dä, när *Gardi ska Campera*. Detta tillika med den fula *s a i s ö n g e n* har giordt mig i ett smutsigt *h u m e u r* alla dar. De blir inte mer än tre weckor på lagåls gälet spargera det men det är långt hän och dit sa käringen. I går wa böndag och hela min *A m u s e m e n t w a e n e a u d e l a v e n d e* flaska och en *Psalm-bok*. Jag skickar dig ut i morgon prof på synålarne med min *Maija Lisa* som ber hälsa din *Anna Stina*. Jag förbliwer etc.

Naturligtvis är det ironi, när detta brev anföres som ett mönster. Men berömmet för att "där finnas många saker i få ord" är allvarligt menat. Författaren yttrar om denna dygd: att säga mycket i få ord, att den sällan fins hos dem, "hvilkas syssla egentligen är at skrifwa", och tillägger: "Det kan hafwa nytta i Rätter och Domstolar at skrifwa mycket om ingen ting, emedan man får där hwar rad så wäl betald. Men wid alla andra tillfällen, där man intet får någon ting, wet jag icke, til hwad ända man mödar sig at skrifwa det som är ingen ting at skrifwa om. När man jämförer deras bref, som innehålla ibland tre sidor onödiga *d i s c o u r s e r*, innan man kommer til sjelfwa saken, med ett Fröken-bref, som innehåller ofta sju *C o m m i s s i o n e r* i sex ord, så ser man åtskilnaden. Det är en gammal regel at man i skrifwande bör wara ymnog på tankar och nisk på ord. Jag kan icke neka Könet den hedren at skrifwa mycket kortare och renare än *Manfolken*".

Rätt överraskande kommer ett råd att föra dagbok. Orsaken till rådet är "at sysslolöshet är det enda ursprung

til odygd och dårskaper hos bågge Kōnen, och at den som aktar sig för detta felet är ock fri för alla de andra."

Dårmed slutar författaren sina "påminnelser" ty "når en Frōken kan tala och skrifwa, är hennes upfostran fullbordad, och hon behōfwer då hwarken Mor eller Gouvernante."

HILMA BORELIUS.

## Brevväxling.

### En öppen fråga.

Lektor Emilia Fogelklou yttrar i sin anmālan av "Ett diktårōde" att för så vitt hon kunnat följa mitt biografiska material, synes det henne ha blivit utnyttjat "ānda in i det dialogiska" "på ett sāt som ā ena sidan icke förāndrat repliken, ā andra sidan ryckt in den i en helhet".

Med anledning hārav tillåter jag mig framställa en fråga: i vilket arbete om Shelley har frōken Fogelklou funnit dialoger eller delar av sådana som påminna om de i min bok förekommande? För min del vet jag ej att — med undantag av repliker av Shelley — en enda av de många i min bok förekommande dialogerna āger motsvarighet, helt eller delvis, i något förut utkommet arbete om denne skald. Och ehuru jag visserligen icke läst all litteratur om Shelley, har jag trott mig känna till de verk som ha första-hands-uppgifter att meddela. Det skulle dārför vara av stort intresse, ej blott för mig utan för Shelley-forskningen överbud, om frōken Fogelklou ville meddela om hon upptäckt någon förut okānd källa till Shelleys levnads-historia.

Att jag framställer denna fråga offentligt är även av det skālet att på frågan om dessa dialoger āro fritt diktade eller återgivna efter biografier hānser det, synes mig, om mitt arbete överbud āger litterärt värde eller ej.

Jag har ju nämligen i min roman följt den metoden att ge rätt litet av psykologiska analyser men i stället låta läsarna ur personernas samtal få glimtar av deras sjāsliv. Det är en metod som ställer rätt stora fordringar på läsaren, men ā andra sidan har den sitt eget kriterium. Har jag nämligen diktat ett samtal emellan t. ex. Shelley och Byron, vilket förefaller kännare av dessa båda skalder som ākta, d. v. s. som om det i verkligheten kunde ha förts emellan dem, då har jag ju dārmed visat att jag åtminstone i någon mån inträngt i deras sjāsliv. Men āro samtalen byggda på fragment meddelade av biografier, då är ju min bok knappast mer än en kompilation.

ANNA MARIA ROOS.

### Svar till frōken Anna Maria Roos.

Det var som intresserad lekman, ingalunda som fackman — en omständighet jag i min anspråkslösa recension ej underlåt att påpeka — jag ville rikta en större allmānhets uppmärksamhet på "Ett diktårōde". Och dārför är jag helt överbud av den alltför stora āran att få se denna lilla välmenta anmālan som utgångspunkt för intet ringare än en vetenskaplig diskussion.

"I den mån jag kunnat följa" materialet — för att åter citera mina rader i Herthas septembernummer — synes mig Hoggs och Trelawnys (naturligen icke dialogiskt avfattade) erinringar från samvaron med Shelley så fint ha blivit utnyttjade i "Ett diktårōde", att man måste in i det enskilda tro på Shelleyreplikerna i de av A. M. Roos diktade samtalen och situationerna — detta är kanske ett mera adekvat uttryck för min mening med de angivna orden i artikeln. Vid ordet replik tänkte jag för min del uteslutande på Shelleyrepliker.

EMILIA FOGELKLOU.

## Notiser från bokvärlden.

**Inger Skram.** Roman av *Jeanna Oterdahl*. J. A. Lindblads förlag.

Jeanna Oterdahl är som romanförfattarinna en ny bekantskap. Det är lättförklarligt att man med en speciell undran tar upp en på andra områden förut känd skriftställares debutroman; det har oftast sina äventyrligheter att göra utflykter in på andras områden.

Man behöver inte ha läst många sidor i *Inger Skram* förrän man finner all oro för författarinnan överflödigt. Det säkra och lugna greppet på ämnet röjer sig från början, och berättelsen löper fram i en omsorgsfullt ansad stil. Ett eller annat Selma Lagerlöfskt anslag kan inte förnekas, men det är lätt och hastigt förklingande, och en bestämd diktarindividualitet av sällsynt harmonisk läggning har satt sin fasta prägel på boken.

Man har på sitt håll, i sedvanlig etiketteringsbrådska, skyndat att inrymma åt *Inger Skram* "religiösa kretsar" såsom de i huvudsak intresserade blivande läsarna. Boken räcker vida över ett ytligt fattat och snävt begränsat religiositetsbegrepp. Den är historien om en mänska, som i ständigt framskjutet krav på sig själv gång på gång vinner seger i sig själv. Den religionen hör inga vissa kretsar till men anammas väl av varje själiskt växande mänska.

E. K—N.

**En rackarunge** av *Ester Blenda Nordström*. Wahlström & Widstrands förlag.

Roligare kan man knappast ha än åt "En rackarunges" upptåg. Virvlande friskhet och solskensglittrande humör lätta upp världen omkring denna företagsamma trettonåring, och med allt sitt rackartyg är hon den mest hjärtevinnande och karaktärsfasta flickunge som tänkas kan. Men nog för att man med

en viss rysning tänker sig i prästens och prästfruns ansvarsfulla ställning som — om än tillfälliga — uppfostrare och vårdare av denna unga dam. Den andlösa spänning boken håller en i med avseende på vad allt fröken Ann-Mari kan hitta på härnäst förefaller hart när som det mesta man står ut med. Den livslevande Ann-Marie skulle väl mest ta död på en.

Icke desto mindre hinner man få den lilla inpiskade rackarungen hjärtligen kär, så som hennes omgivning på ett par enstaka, förhårdade undantag när hjälplöst blev det.

I fråga om boken som helhet kan sägas att Ester Blenda Nordströms raskt glidande, karaktärsfulla berättarteknik med den firar en ny triumf.

E. K—N.

**Sagor** av *Märta Eckhoff*. Illustrationer av Margareta Cederschiöld. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Julens första sagbok är ovannämnda samling, där förf. sammanfört och fritt bearbetat några mer eller mindre kända medeltidslegender, hänförande sig till blommor som bära Jungfru Marias eller andra bibliska namn. Boken lämpar sig knappast för barn med en mera robust fantasi — dessa skola snart slå igen den och skynda till mera blodfulla sagor i "Tusen och en natts" eller Bröderna Grimms stil — utan skall troligen finna sin tacksammaste läsekrets band de stillsamma småttingar, som älska det veka och poetiska, liksom den torde tilltala en del äldre läsare med sinne för den fromma legenden. Illustrationerna sluta sig till stämningen men kunde emellanåt varit mindre schablonmässiga. Barnen skola säkert undra på varför julrosen och ryssgubben fått bli utan vignett — den förra är ju också en särdeles dekorativ blomma.

F. E—A.

## Ny kvinnlig stadsfullmäktig

Den ledighet som uppstod i Stockholms stadsfullmäktige vid grosshandlare Stendahls utträde denna höst har fyllts genom fru Elisif Théels inträde. Fru Théel är ordförande och verkställande ledamot i Stockholms arbetsstugors centralkommittés arbetande utskott och kassaförvaltare i Fredrika-Bremer-Förbundets sjuk-kassa.

## Arbetarkvinnorna och sÄrlagstiftningen för kvinnor.

Till Internationella kvinnokongressen i Washington och till den officiella arbetarekongressen har från Socialdem. kvinnornas centralstyrelse och Socialdem. kvinnornas samorganisation detta uttalande sänts:

På samma gång vi framhålla nödvändigheten av kraftigt skydd mot barnarbete, reglerande bestämmelser angående ungdomens arbetsförhållanden, införandet för män och kvinnor av lagstadgad 8 timmars arbetsdag, årlig semester, utvidgad yrkesinspektion, effektiva åtgärder mot arbetslöshet, lika lön för lika arbete, få vi, i enlighet med av oss tidigare framförda synpunkter och i anslutning till vad som uttalats i det nu i år framförda synpunkter och i anslutning till vad som uttalats i det nu i år offentliggjorda programmet av "Comité féminine française du travail", framhålla att vi icke gilla principen om särskild skyddslagstiftning för kvinnor, förutom för barnaföderskor.

Vi undertecknade svenska socialdemokratiska kvinnoorganisationer ha icke anslutit oss till Bernkonventionen av 1906, ehuru Sverige officiellt anslutit sig till densamma.

Vi anse nämligen att kvinnornas förvärvsmöjligheter begränsas genom en lagstiftning sådan som denna samt att utestängandet av kvinnorna från välavlönade yrken därav blir en följd. Särskilt omotiverat är det att fortsätta på förut inslagna vägar om sÄrlagstiftning, såsom förbud för nattarbete eller införande av obligatoriskt kortare arbetstid för kvinnor, i all synnerhet nu då en allmän effektiv skyddslagstiftning (även omfattande män) inom kort synes bli en verklighet.

Nödvändigheten att ge ekonomiskt stöd till mödrar och barn har däremot tyvärr ännu ej vunnit tillräckligt beaktande. En effektiv moderskapsförsäkring måste därför införas för alla kvinnor. De kvinnor, på vilka ensam vila försörjningsplikt för barn, måste erhålla garanti av samhället om hjälp till barnens underhåll, såsom i form av att pension tilldelas änkors barn och att understöd tillförsäkras även barn till andra ensamställda mödrar.

Vi uttala vår förhoppning att kongressen skall verka därför att kvinnornas rättigheter såsom medborgare och individer bli bevakade på samma gång kraftig hjälp beredes kvinnorna i utförandet av deras moderskall.

# HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnörelsen, utgiven av Fredrika-Bremer-Förbundet.

Redaktör: Ellen Kleman.

*Förbundsmedlemmar* erhålla tidskriften till ett pris av kr. 4: 50, varvid prenumeration sker direkt genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga:  $\frac{1}{2}$  år kr. 6: —;  $\frac{1}{4}$  år kr. 3: 25;  $\frac{1}{8}$  år kr. 1: 75. Lösnummer 45 öre. Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm. Redaktionsid: tisdagar och fredagar kl. 1—3 Alln. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag. Alln. T. 48 16, Riks 27 62.

# Goda, lärorika o. värdefulla böcker!

## Julgåvan 1919.

Rikt illustrerad jultidning för hemmet. Ut kommer i 13:e årg. och erbjuder flera goda bidrag av framstående författare och konstnärer. Vackra gratisbilagor medfölja. Pris 2:25. Rabatt vid rekvisition av flera exemplar.

## Julkärven 1919.

Illustrerad jultidning för barn. 24:de årg. Prydes av en vacker omslagslagssida. Roande och trevligt innehåll. Pris 40 öre. Rabatt vid rekvisition av flera exemplar.

## Frideborg.

Folkkalender för 1920. 54:de årg., redigerad av pastor *Fr. Björk*. Kart. 2:50, klotb. 3:50.

## Varde ljus!

Nordisk missionskalender för 1920. 28:de årg., redigerad av Missionsdirektorn, komminister *Joh. Lindgren*. Kart. 2:75.

## Korsblomman.

Kristlig kalender för 1920. 54:de årg., redigerad av kyrkoherde *Efr. Rang*. Häft. 2:25, kart. 3 kr., klotb. 3:75.

## Barnet i Betlehems krubba.

Julhälsning av *Fr. Hammarsten*. Pris 20 öre.

## Korsets evangelium.

Predikningar av kontraktsprosten *Gust. Höijer*. Första delen. Häft. 4 kr., klotb. 6 kr.

## Sommarkalender.

Redigerad av kyrkoherde *Efr. Rang*. Rikt illustrerad. Häft. 2 kr., kart. 2:50.

## Några blad ur protestantismens historia.

Av *D. Alcock*. Bemyndigad översättning av *Annie Anderberg*. Häft 3 kr., kart 4 kr.

## Den heliga historien.

Berättad för de små av *Signe Bergsten*. I. Gamla Testamentet. II. Nya Testamentet. Kart. i ett band 2:25.

## Lycka.

Berättelse av *Hanna Pettersson*. Häft. 2:25, kart. 2:75, klotb. 4 kr.

## Hjärtats längtan.

Betraktelser av *Arvid Hydén*. Häft 2 kr., kart. 2:50.

## Tunagårdens vita rosor.

Berättelse av *A—der*. Häft. 5:50, kart. 6:50, klotband 7:50.

## Sann trohet.

Berättelse av *Elly A—n*. Häft. 4:50, kart. 5:25, klotb. 6:50.

## Skuggor och ljusglimtar.

Berättelser och skisser. Av *Hanna Pettersson*. Häft. 2:75, kart. 3:25, klotb. 4:50.

## Styrman Ankarbergs berättelser.

Av *Carl Fr. Peterson*. Häft. 3 kr., kart. 3:75.

## I Sibirien för 30 år sedan.

Reseminnen av *Henrik Wrede*. Häft. 4:50, kart. 5:25, klotb. 6:50.

## Bruna barn och vita.

Berättelse av *T. Med* illustrationer. Översättning av *Amelie Mobæcker*. Klotb. 1:75.

## Ur fångarnas värld.

Skildringar av kyrkoherde *T. E. Morén*. Häft. 4:50, kart. 5:25.

## Hemma är bäst.

Berättelse av *Hesba Stretton*. Häft. 1:25, kart. 1:60.

## Elisabeth Fry.

"Fångarnas moder", "Fängelsernas ängel". Ett hundraårsminne av *Chr Bugge*. Häft. 2 kr., kart. 3 kr.

## Missionärernas barn.

På uppdrag av Allmänna Svenska Missionskonferensens Kvinnokommitté, Sverges missionsförsamling tillägnad av *Anna Fredén*. Häft 2:25, kart. 2:75, klotb. 4 kr.

## Lille Pers dröm.

Med många vackra färglagda illustrationer och berättad för barn av *S. Sundius-Dahlström*. Inbunden i vackert band 2:75.

**EVANGELISKA FOSTERLANDSSTIFTELSENS FÖRLAGSEXPEDITION, STHLM. 3.**



**Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material.** Råd vid inredning av våningar m. m.

### Undervisning

i italiensk spets- och annan konstsöm.  
Ständigt på lager därtill hörande material.

*Svensk, fransk och böhmisk spetstråd ständigt på lager.*

**A.-B. NORDISKA KOMPANIET, Textilavdelningen.**  
*THYRA GRAFSTRÖM :: STOCKHOLM*

## Tidskriften HERTHAS

annonspriser: netto.

Ruta om åttondels sida: 65×50 mm.	Ruta om fjärdedels sida: 65×101 eller 131×50 mm.	Ruta om halv sida: 131×101 el. 65×204 mm.	Hel sida: 131×204 mm.
1 gång . . . . Kr. 6:25	1 gång . . . . Kr. 11:—	1 gång . . . . Kr. 20:60	1 gång . . . . Kr. 38:50
5 gånger . . . . 27:80	5 gånger . . . . 49:50	5 gånger . . . . 95:—	5 gånger . . . . 174:60
10 " . . . . 53:75	10 " . . . . 96:25	10 " . . . . 185:60	10 " . . . . 336:85

En populärvetenskaplig tidskrift av högsta rang!

## VETENSKAPEN och LIVET

"En utmärkt tidskrift". (N. D. A.)

"En trevlig populärvetenskaplig tidskrift." (D. N.)

Årg. 1919. 6 häft à 2:25.

"En bra populärvetenskaplig tidskrift." (G. M. P.)

"Ett innehållsrikt vetenskapligt magasin." (A. B.)

**HUGO GEBERS FÖRLAG.**

## H E M T R E V N A D

Praktisk tidning för hemmet utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet.**

Redaktör: *Fanny Ekenstierna.*

Utkommer under 1920 med 24 åttasidiga n:r. Prenumerationspris: helt år kr. 2:50, halvår kr. 1:40, kvartal kr. 0:80. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1917 kr. 2:— och för 1918 kr. 2:50 pr exemplar.

EN EKONOMISK HUSMODER  
BORTSLÖSAR ICKE I ONÖDAN  
EN KRONA HIT... EN KRONA DIT...



**SVEA VÄXT**

BLIVER - EN GÅNG PRÖVAT - SEDERMERA  
HENNES FAVORITSMÖR.

Liksom även **SVEA GRÄDD**  
för bordet, stekning och bakning.

Samma oöverträffade kvalité som före kristiden.

## Stockholms Enskilda Banks

### Notariatavdelning

mottager till förvaring och vård **under bankens garanti** enskilda personers och kassors värdehandlingar.

**Kungsträdgårdsgatan 8.**

*Telefoner: Riks och Allm. Namnanrop.*

Notariatavdelningen åtager sig:

- a) i fråga om **inteckningar och andra skuldebrev** att inkassera räntor och uppsagda kapitalbelopp samt ombesörja förnyelse av inteckningar och revefser;
- b) i fråga om **obligationer** att i god tid underrätta deponenten om gjorda utlottningar och lämna förslag till placering av det ledigblivna kapitalet samt att på förfallodagen förete obligationer och kuponger till inlösen;
- c) i fråga om **aktier** att inkassera kuponger och ombesörja utbyte av aktiebrev, när sådant ifrågakommer.

Inkasserade medel kunna efter deponentens önskan aningen hämtas i Notariatavdelningen eller insättas å bankräkning i Stockholm eller annorstädes eller också försändas till deponenten per post.

**Prospekt och närmare upplysningar kostnadsfritt.**



## INNEHÅLL, ✓

Den raka linjen. Av *Ellen Kleman*.

Obligatorisk sjuk- och moderskapsförsäkring.

Av *Anna Åbergsson*.

Lika lön för lika arbete.

Kommittérad inom Svenska Kvinnornas Nationalförbund.

Kringblick.

Genrebilder från frihetstiden. Av *Hilma Borelius*.

Notiser från bokvärlden.

Brevväxling.

### Firma Selma Hägglund

PARFYM-MAGASIN

38 HAMNGATAN 38

STOCKHOLM

Allm. Tel. 84 07 Riks Tel. 23 57

### Fördelaktigaste Priser

*Tyger, Siden — Sammet,*

*Trikåvaror, Sybehör —*

*Skodon m. m. m. m.*

### SVENSKA VARUHUSET

37 ST. NYGATAN 37 - 54 DROTTNINGG. 54

1 tr.

1 tr.

### D:r Elin Beckmans Hettluftsinstitut.

Hettluft, Diatermi, Massage och  
Sjukgymnastik.

Behandling av *reumatism, gikt, nervsmärtor,*  
*frostskador, vissa ledutgjutningar och ledstelheter*  
samt börjande *ålderdomsbränd.*

Barnhusgatan 12. Vard.  $\frac{1}{2}$  3—4.

Rikst. 1052.

A. T. Br. 4552.

### ANNONSER

för *HERTHA* upptagas av  
fröken *Ingeborg Berg-*  
*ström, Östermalmsg. 31.*

Rikst. 97 83 - Rikstel. 97 83